

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 3. Fylke: Nord-Trøndelag.
 Tilleggsspørsmålnr. Herad: Leksvik.
 Emne: Brynet. Bygdelag: Leksvik.
 Oppskr. av: P.A.Rosvold. Gard: Rosvold östre.
 (adresse): Leksvik. G.nr. 22. Br.nr. 1.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. Etter egen røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

Brynet har alltid blitt kalt "Hein" her i Leksvik, og fra eldste tider er blitt brukt hein av naturstein. Senere -omkring 1890årene begyndte man med hein gjort av finknust slipsteinsand og "Ko" (kvae). Det var innfatning av tre til disse heiner, og den første som arbeidde slike her i Leksvik var kårmann Ole Röstad. Han gikk mange dager i skogen hver vår for å samle "Ko" til fabriksjonen, som foregikk straks før slåttånnen. Prisen var 50. öre pr. stk. Disse heiner kaltes "Gubb-heina".

Her i Leksvik var der såvidt vites ikke noe berg som man bröt ut heiner av, men man fant de tildels i elveleier. Således fant min far en riktig god hein i Innerelven ved Tuv-vold-hölen. Han hadde denne hein til den var så slitt at han måtte sette et lite treskaft på den, for å få godt hold på den når ljåen "vart heina".

Hvis en hein var litt for hård, blev den lagt i varm aske, men man måtte passe på at varmen ikke blev for stor for da sprakk gjerne heina i flere deler.

Melet som blev på heina ved heininga kalles for "Heinor" og den blev brukt til medisin, således mot betendelse i öinene hos småbarn. Med dette blev det brått slutt, da et barn blev blind på det ene öie. Ellers har jeg ikke hört at heinor blev brukt i noe mange sykdomstilfeller.

2

Når man skulde heine ljåen spytted man gjerne på heina, men man brukte også "Heinstråkk" med litt vatn i. Den måtte være helt tett, og var gjerne "Uthåla" av en older lomp. Den blev hengt på slirremmen på baken.

Her har der ikke forekommet flate slipesteiner. Det var runde og i flere størrelse på gården. "Markasteinen" som man tok med i utslåtten var ikke stor, da den skulde være lett å flytte fra sted til sted, og under steinen hadde man hjemme på gården "Ei Slipstein-bry" som man hadde halvfull med vatn. I utmarken var der en som "Skvetta på vatn".

Her er bestandig ljåene blitt slipt, og man tok ikke ljåen "Tu orve" for å slipe den. Når den blev heina satte man övre orvende mot jorden, og ljåen rett frem fra venstre aksel. Heina blev så fört i lange drag med höire hånd. I almindelighet slo man en "Öft" för man slipte.

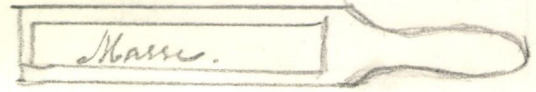
I Leksvik er der ingen som har brukt "Stött-orv-ljå."

Der knytter sig flere sagn til ljåen og heina. Således at når klangen fra ljåen höres i marken, da kan ikke gauken gale mer, for han slo ihjel konen sin med ei ljåhein, da han var menneske.

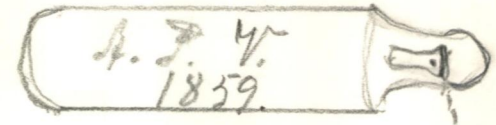
Like så tok bamsen foten fatt når han fikk höre klangen fra ljåen i liena.

Å holde ljåen i "Hårende kvass stand" var en kunst, og det var ikké alle som var like gode til det. Både hein og ljå måtte være av beste sort, ellers gikk det for mye utover kreftene.

Spikk-stein.

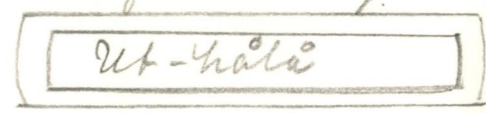
Stein-skåp.

Foss-stein.

Slipssteinery.

Spikk-stein er samme som
Stein-skåp.

184